

مقدمه‌ای بر بانکداری مجازی

اصول و مسائل منہومی

مؤلف:

دکتر علی اکبر جلالی

انتشارات آوای قلم

سرشناسه : جلالی، علی اکبر، ۱۳۳۹ -
 عنوان و نام پدیدآور : مقدمه‌ای بر بانکداری مجازی: اصول و مدل مفهومی / مولف علی اکبر جلالی.
 مشخصات نشر : تهران: آوای قلم، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری : ۱۴۸ ص.: مصور (بخشی رنگی)، جدول (بخشی رنگی).
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۴۲-۲۹-۳
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۳۷.
 موضوع: : بانکداری اینترنتی - ایران
 موضوع: خدمات مالی - کامپیوتری
 ثبت کنگره : ۱۳۹۴ م ۸۷/ج ۸۷ HG17
 ر. بنی دیویی: ۳۳۲/۱۰۸۲۵
 سامانه نسائی ملی: ۴۰۴۹۱۲۹

نام کتاب: مقدمه‌ای بر بانکداری مجازی - اصول و مدل مفهومی

مولف: دکتر علی اکبر جلالی تاریخ نشر: پاییز ۹۵
 ناشر: انتشارات آوای قلم نوبت چاپ: اول
 حروفچینی و صفحه‌آرایی: انتشارات آوای قلم شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 طراحی روی جلد: مهندس مهدی خانی قیمت: ۹۰۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۴۲-۲۹-۳

آدرس: تهران - میدان انقلاب - خیابان کارگر شمالی - ابتدای خیابان نصرت - کوچه باغ نو -

کوچه داوود آبادی شرقی - پلاک ۴ - زنگ دوم

شماره تماس انتشارات: ۶۶۵۹۱۵۰۴ تلفکس: ۶۶۵۹۱۵۰۵

فروشگاه اینترنتی: www.khaniranshop.com

هرگونه چاپ و تکثیر از محتویات این کتاب بدون اجازه کتبی ناشر ممنوع و شرعاً حرام است.
 متخلفان به موجب قانون حمایت حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

پیش گفتار

نوآوری و پیشرفت‌های حیرت‌انگیز در صنایع الکترونیک، ارتباطات و فناوری اطلاعات و توسعه و استفاده روزافزون از شبکه جهان‌گستر اینترنت، زندگی انسان‌ها و فعالیت بانک‌ها و بنگاه‌های اقتصادی را به کلی دگرگون و متحول ساخته است. الکترونیکی شدن بسیاری از ابزارها، وسایل و خدمات مورد نیاز بشر و استفاده روزافزون از صنایع الکترونیک و اینترنت برای ارائه محصولات و خدمات بانکی به صورت مجازی، نمونه‌هایی از این تحولات است.

جهانی‌شدن اقتصاد، تجارت و کسب و کارها از یک‌سو و شدت یافتن رقابت‌های داخلی و بین‌المللی برای ارائه محصولات و خدمات با کیفیت بهتر و قیمت مناسب‌تر از سوی دیگر، اهمیت بانکداری مجازی را بیش از گذشته نمایان ساخته است.

امروزه بسیاری از بانک‌ها و بنگاه‌های اقتصادی، برای کاهش هزینه‌های عملیاتی و نیز ارائه سریع خدمات به مشتریان، محصولات و خدمات خود را به صورت مجازی به عموم مردم کشور خود، جهان‌ارایه می‌کنند و ایجاد و توسعه این‌گونه از خدمات مجازی با شتابی بی‌مانند در حال افزایش است. عملیات بانکداری و خدمات مالی هم از لحاظ ساختاری و هم از لحاظ فرآیند، تحولات و نوآوری‌های بسیاری را در جهان تجربه کرده است و با تنوع بخشیدن و افزایش تعداد محصولات و خدمات خود الکترونیکی کردن نحوه ارائه آن‌ها، به سرعت در راستای بانکداری مجازی گام برمی‌دارد.

بانک‌های مجازی، در واقع نسل نوینی از بانک‌ها هستند که با استفاده از آخرین دستاوردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات و وبی‌بازار شعب فیزیکی، می‌توانند محصولات و خدمات خود را بی‌وقفه، در تمام ساعات روز و در هفت روز هفته، به عموم مردم و بنگاه‌های اقتصادی در نقاط مختلف کشور و جهان، با هزینه کمتر و سرعت و کارایی بیشتر ارائه کنند.

باتوجه به نکات ذکر شده و باعنایت به اهمیت موضوع، موسسه عالی آموزش بانکداری ایران که پیوسته کوشش کرده است با انتشار کتاب‌ها و مقالات علمی دانش بانکداری در کشور را ارتقاء و توسعه دهد، بر آن شد که به مناسبت برگزاری دومین همایش هم‌افزایی دانشگاه‌ها و بانک‌ها در توسعه بانکداری مجازی، کتاب بانکداری مجازی؛ اصول و مدل مفهومی که به همت استاد فرهیخته، جناب آقای دکتر علی اکبر جلالی به رشته تحریر درآمده است را منتشر کند و در اختیار شرکت‌کنندگان همایش قرار دهد.

امید است، این اثر ارزشمند مورد استفاده دانشجویان، دانش‌پژوهان، مدیران و کارشناسان نظام بانکی کشور قرار گیرد و در ارتقاء دانش بانکداری مجازی موثر واقع شود.

دکتر مهدی رضوی

رئیس موسسه عالی آموزش بانکداری ایران

سخنی از مؤلف

بانکداری مجازی در چارچوب پذیرش جهانی شدن پدیده‌ای غیر قابل انکار است که با توسعه اینترنت و کاربردهای فناوری اطلاعات سرعت در حال گسترش بوده و در حال تغییر سیستم‌های بانکداری سنتی و متعارف به روش‌های نوین است که قبلاً تجربه آن برای بانک‌ها وجود نداشته است. از جمله پدیده‌های موثر در توسعه بانکداری مجازی، به عنوان یک عامل موثر در اقتصاد دانش بنیان، جهانی شدن بر بستر اینترنت است. امروزه جهانی شدن، یک سیستم شفاف است که دارای مدل مشخص با ورودیها، خروجی‌ها و قوانین و مقررات مخصوص به خود می‌باشد. مهمترین خصوصیات جهانی شدن، توسعه مزیت‌های رقابتی و اعتباری شامل: اعتبار انسانی، اجتماعی، سازمانی، ارتباطات و توسعه دانش و فناوری در چارچوب مقررات اقتصاد دانش بنیان می‌باشد و به کشورها، مختلف فرصت حضور در بازارهای جهان را می‌دهد. بانکداری مجازی برای کشورها مختلف، به عنوان یکی از مولفه‌های تاثیرگذار در اقتصاد، زمانی معنی خواهد داشت که آن کشورها بتوانند جهانی شدن را بپذیرند و تلاش کنند در فضای شدت رقابتی اقتصاد دانش بنیان در سطح جهان، جایگاه مناسبی برای بقاء پیدا کنند.

نوآوری محرک محوری، و اینترنت و شبکه‌های اجتماعی به‌تر توسعه بانکداری مجازی می‌باشند. نوآوری رایانش ابری، نوآوری تلفن همراه هوشمند، نوآوری داده‌های عظیم به همراه نوآوری پول مجازی، توسعه بازارهای مجازی، توسعه مشاغل دانش بنیان و توسعه اقتصاد دانش بنیان فرصت‌های کم نظیری می‌باشند که بانکداری مجازی از قابلیت‌های آنها بهره‌مند شده است.

با توجه به تغییرات سریع فناوری‌های مرتبط با حوزه بانکداری و تاثیر زیادی که در تحول روش‌های بانکداری دارند، امکان یک تعریف واحد و استاندارد در سطح ملی و بین‌المللی از بانکداری مجازی وجود ندارد. با این وجود، امکان تعریفی از مدل مفهومی بانکداری مجازی وجود دارد که یک نمونه از آن در این کتاب آمده است. مدل

مفهومی، چارچوب و الگویی از روابط بین اجزاء و متغیرهای یک سیستم مانند بانکداری مجازی را نشان می‌دهد. اگر به بانکداری مجازی نگاه سیستمی نشود و اجزاء آن مشخص نباشند، امکان تجزیه و تحلیل سیستم بانکداری مجازی و عملکرد آن در حوزه‌های مختلف و بخصوص در حوزه کسب و کار وجود نخواهد داشت.

ضرورت ایجاد مشاغل دانش بنیان در حوزه بانکداری، با توسعه فناوری اطلاعات و کاربردهای آن و دسترسی همه مردم به اطلاعات موجود در جهان کاملاً مشهود است. مشاغل دانش بنیان در حوزه بانکداری مجازی به مشاغلی گفته می‌شود که شاغل از دانش و مهارت لازم در استفاده موثر از اطلاعات ملی و جهانی در حوزه اقتصادی و بانکی برخوردار بوده و نیز باید از ابزارهای دسترسی مانند: رایانه، تبلت و تلفن همراه هوشمند بصورت حرفه‌ای در انجام مأموریت‌ها و وظایفی که بانک برای او مشخص کرده است استفاده کنند.

در موضوع بانکداری مجازی، کتاب آقایان دن اسکات و رند لپلنچ در سپتامبر سال ۲۰۱۴ میلادی تألیف شده است، در این کتاب، که جستجوی اینترنتی نشان می‌دهد تنها کتاب خارجی موجود با بانکداری مجازی است، به نحوه پاسخ بانک‌ها به پول مجازی بیت کوین، کیف پول دیجیتال و داده‌ها، عظیم پرداخته شده است، اما به جزئیات بیشتری در مورد تعریف استاندارد بانکداری مجازی، تعریف مدل مفهومی بانکداری مجازی و شرح خدمات ویژه بانکداری مجازی پرداخته است. کتاب دیگری نیز توسط مولف این کتاب و همکارانش در سال ۱۳۸۹ با حمایت بانک مرکزی بصورت محدودی انتشار یافته که بخش‌هایی از آن در این کتاب نیز بر حسب ضرورت استفاده شده است. بنابراین تا زمان تهیه این کتاب، منابع علمی گسترده قابل استناد، در موضوع بانکداری مجازی وجود نداشته و آنچه وجود دارد برداشت‌ها و تفاسیر متفاوتی از آن و عناصر تشکیل دهنده وجود دارد که در سایت‌های مختلف داخلی و خارجی دیده می‌شود و در این کتاب از آنها استفاده شده است. بنابراین، نوشتن کتابی جامع تحت عنوان بانکداری مجازی، به دلیل مشخص نبودن همه ابعاد و آثار آن و محدود بودن

منابع قابل استناد، کاری دشوار می‌باشد. این کتاب با هدف فرهنگ‌سازی و آشنایی مقدماتی با بانکداری مجازی تهیه شده است و مدعی یک کتاب جامع نیست. نگارنده کتاب که جزء کارشناسان اولیه توسعه بانکداری الکترونیکی در ایران بوده است و طی سال‌های گذشته به عنوان مشاور، ناظر و یا مجری در انجام پروژه‌های مختلف نظام بانکی کشور مشارکت داشته است، انتشار این نوع کتاب‌ها را با هدف فرهنگ‌سازی و ارتقاء دانش عمومی کارگزاران و مشتریان بانک‌ها، مفید می‌داند. انشاءالله در آینده با هم افزایی دانش و خرد جمعی کارشناسان حوزه دانشگاهی و بانکداری کشور نسخه کامل‌تری از این کتاب انتشار یابد.

بدین وسیله مراتب استان خود را از اعضای محترم کمیته علمی همایش هم افزایی دانشگاه‌ها و بانک‌ها در توسعه بانکداری مجازی که از تالیف این کتاب حمایت کردند، و از آقایان دکتر مهدی رضوی، رئیس محترم موسسه عالی آموزش بانکداری ایران، مهندس علیرضا عیدی‌مراد مدیرعامل، سرم شرکت ملی انفورماتیک و آقای ایمان عابدینی دبیر اجرایی همایش که در انتشار کتاب همکاری موثری داشته‌اند اعلام می‌نمایم. از همکاران محترم، آقایان دکتر سعید ره‌حانی و مهندس محمد امین زارع، مهندس بهنام محمدی، مهندس حامد ابراهیمی، سرکار خانم فاطمه عباسی و سایر عزیزانی که در تهیه مطالب، تصاویر و ویراستاری این کتاب، راه‌مراهی نمودند و ذکر نام نکرده‌ام سپاسگزارم.

با توجه به محدودیت زمانی برای تهیه کتاب، به احتمال زیاد اشکالاتی در متن وجود دارد، امیدوارم اندیشمندان محترم که این کتاب را مطالعه می‌نمایند، جهت رفع نقص در چاپ احتمالی بعدی، نکات ارزشمند خود را از طریق پست الکترونیکی drjalali@iust.ac.ir برایم ارسال نمایند.

علی اکبر جلالی

استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

دیماه ۱۳۹۳

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
سخنی از مؤلف.....	(i)

فصل اول: بانکداری الکترونیکی

مقدمه.....	(۱)
تعریف بانکداری الکترونیکی.....	(۴)
فرصت‌های چالش‌های بانکداری الکترونیکی.....	(۶)
فرصت‌های بانکداری الکترونیکی.....	(۹)
مزایای بانکداری الکترونیک.....	(۱۰)
چالش‌های بانکداری الکترونیک.....	(۱۰)
جایگاه بانکداری الکترونیکی در ایران.....	(۱۱)
جایگاه منابع انسانی در بانکداری الکترونیک ایران.....	(۱۳)
وضعیت آموزش عالی دولتی و غیر دولتی کشور.....	(۱۵)
سرویس‌ها و خدمات بانکداری الکترونیک.....	(۱۷)
امنیت در بانکداری الکترونیکی.....	(۲۱)
آینده بانکداری الکترونیک.....	(۲۲)
جمع‌بندی فصل اول.....	(۲۴)

فصل دوم: بانکداری مجازی

مقدمه.....	(۲۵)
رویکردهای مطرح در بانکداری مجازی.....	(۲۶)
رویکرد اول: بانکداری مجازی به عنوان بستر ارائه خدمات بانکی.....	(۲۹)
ویژگی‌های کلیدی بانک در رویکرد اول.....	(۳۲)
رویکرد دوم: بانک مجازی به عنوان یک سازمان مجازی.....	(۳۴)

ویژگی‌های کلیدی بانک در رویکرد دوم (۳۵)

رویکرد سوم: بانک مجازی یک سازمان مجازی برای ارائه خدمات به صورت مجازی (۳۷)

سیر تحول بانک‌ها در فضای مجازی (۳۸)

ویژگی‌های کلیدی بانک در رویکرد سوم (۳۹)

مقایسه رویکردهای سه‌گانه در بانکداری مجازی (۴۲)

تعریف بانکداری مجازی (۴۵)

جمع‌بندی فصل ۴ (۴۸)

فصل سوم: مدل مفهومی بانکداری مجازی

مقدمه (۵۱)

مدل مفهومی بانکداری مجازی (۵۲)

برنامه راهبردی بانکداری مجازی (۵۴)

اهداف بانک مجازی (۶۰)

مراحل پیاده‌سازی بانکداری مجازی (۶۱)

جهانی شدن چیست؟ (۶۴)

تاثیر جهانی شدن در بانکداری مجازی (۶۹)

جمع‌بندی فصل چهارم (۷۱)

فصل چهارم: فناوری‌های بانکداری مجازی

مقدمه (۷۳)

رایانش ابری زیرساخت بانکداری مجازی (۷۳)

بیت‌کوین پول مجازی (۷۶)

سیستم مالی برخط پی‌پی (۸۳)

فناوری NFC (۸۴)

توکن یا رمزیاب (۸۷)

گوگل Wallet (۸۸)

QR و کاربردهای آن (۹۰)

جمع‌بندی فصل چهارم (۹۳)

فصل پنجم: راهکارهای توسعه بانکداری مجازی در ایران

مقدمه (۹۵)

محدودیت‌های زمانی (۹۶)

محدودیت‌های مالی (۹۶)

ضوابط قانونی خاص (۹۷)

شرکای بیرونی بانک (۹۷)

ظرفیت مدیریتی و کارسازسی فاوا (۹۸)

تمرکز بر فعالیت‌های اصلی ریسک کار (۹۹)

انعطاف‌پذیری (۱۰۰)

حفظ مزیت رقابتی (۱۰۰)

زیرساخت فناوری اطلاعات (۱۰۱)

نیازمندیهای بانکداری مجازی (۱۰۲)

چارچوب تحلیل نیازمندی‌ها (۱۰۲)

نیازمندی‌های کارکردی (۱۰۴)

نقشه راه تحقق بانکداری مجازی (۱۱۳)

مشاغل دانش بنیان (۱۱۵)

تعریف مشاغل دانش بنیان (۱۱۶)

مشاغل دانش بنیان حوزه بانکداری مجازی (۱۱۷)

مشاغل دانش بنیان در حوزه بانکی چگونه توسعه پیدا می‌کند؟ (۱۱۷)

وظایف کارمندان مشاغل دانش بنیان بانکداری مجازی (۱۱۸)

- (۱۱۹) تجربه مشاغل دانش بنیان در کشور
- (۱۲۲) مشاغل دانش بنیان چرا؟
- (۱۲۲) مدل توسعه مشاغل دانش بنیان
- (۱۲۳) آموزش طرح کارجویان مشاغل دانش بنیان
- (۱۲۴) نتیجه طرح کارورزی مشاغل دانش بنیان استان گلستان از نگاه آمار
- (۱۲۶) آینده مشاغل دانش بنیان
- (۱۲۶) جمع بندی فصل پنجم
- فصل ششم جایگاه دانشگاه و بانک ها در توسعه بانکداری مجازی
- (۱۲۹) مقدمه
- (۱۳۰) هم افزایی دانشگاه ها و بانک ها در توسعه بانکداری مجازی
- (۱۳۳) کیوسک های حقیقت مجازی و بانکداری مجازی
- (۱۳۴) جمع بندی فصل ششم
- (۱۳۵) جمع بندی کتاب
- (۱۳۷) مراجع